

Opieka długoterminowa w polityce zdrowotnej Polski

Justyna Skóra
Główny specjalista
Departament Zdrowia Publicznego
Ministerstwo Zdrowia

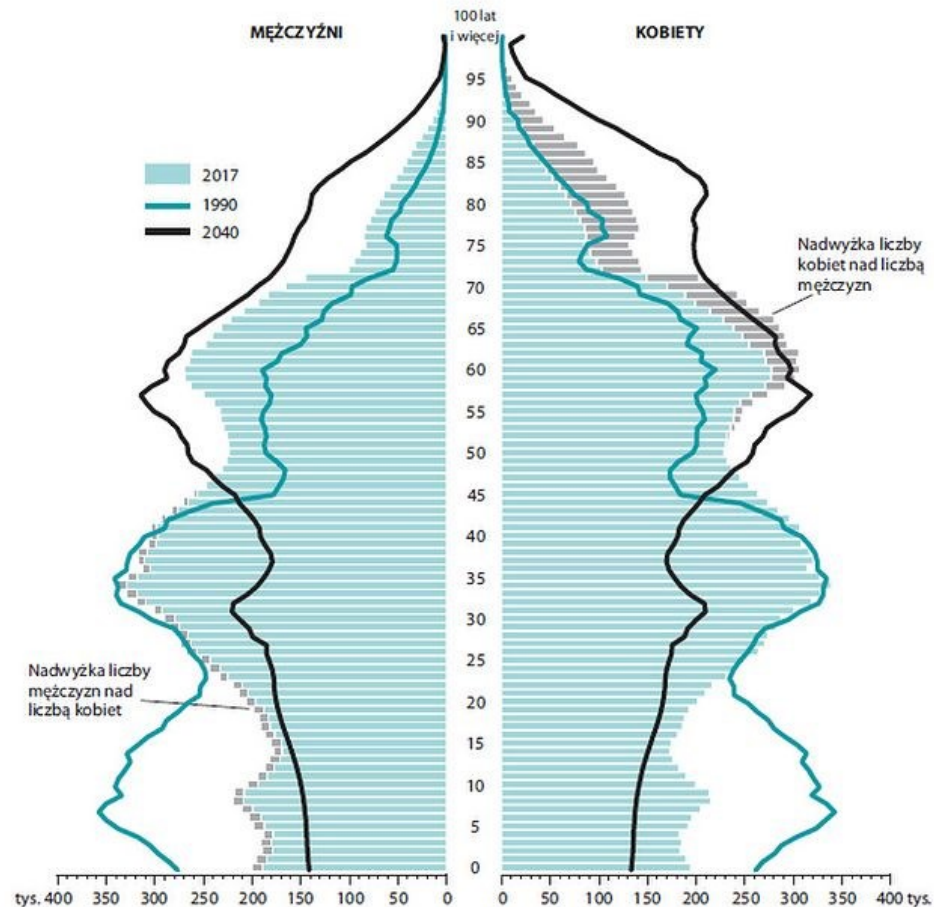

Wideokonferencja OPZZ
Opieka długoterminowa – diagnoza, problemy, wyzwania
25 lutego 2021 r.

Starzenie się społeczeństwa Polski

Piramidy wieku ludności w latach 1990, 2017 i prognozowana na 2040 rok

GUS, 2018

2020 r.

• 9,5 mln osób w wieku 60+
(ponad 25% ogółu ludności)

2050 r.

• 13,7 mln osób w wieku 60+
(ponad 40% ogółu ludności)

GUS, 2020

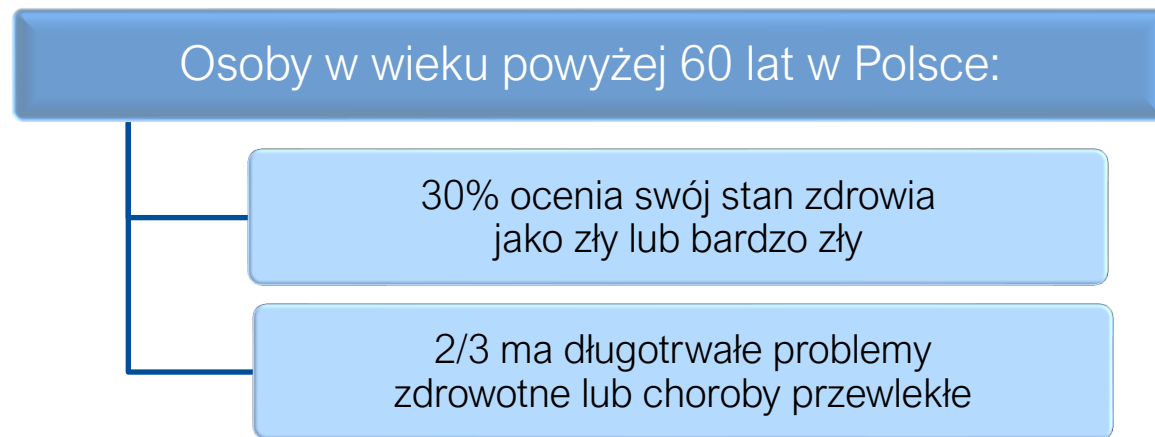
Grupa wiekowa	Prognozowany udział [%] osób w latach			
	2020	2030	2040	2050
60-64	7,5	5,5	8,3	7,9
65-69	7,4	5,6	6,8	8,9
70-74	5,6	6,6	5,2	8,0
75-79	2,5	6,0	4,8	6,2
80 i więcej	4,4	6,1	10,1	10,3
Ogółem	27,5	29,8	35,2	41,4

Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2018 r. (na podstawie prognozy GUS)

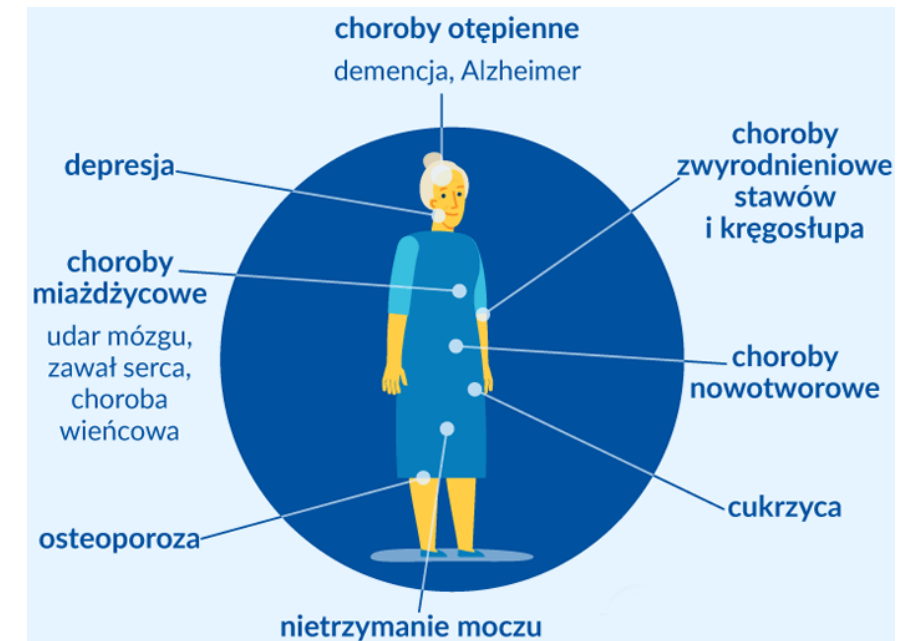

Stan zdrowia seniorów w Polsce

- ❖ Starzenie się polskiego społeczeństwa implikuje wiele istotnych wyzwań dla systemu ochrony zdrowia – wraz z wiekiem zwiększa się bowiem ryzyko **chorób przewlekłych**, **wielochorobowości**, **niepełnosprawności** i **niesamodzielności**.

EU-SILC 2017

<https://medicoversenior.pl/choroby-wieku-podeszlego>

- ❖ Ponad **50% osób z niepełnosprawnością** (zarówno orzeczoną, jak i biologiczną) jest w wieku **co najmniej 60 lat** (GUS 2019).

Potrzeby opiekuńcze seniorów w Polsce

Wpływ przemian stylu życia, rodziny i rynku pracy:

coraz większe zapotrzebowanie na różne formy opieki zdrowotnej

duże obciążenie opiekunów nieformalnych

coraz więcej samotnych osób starszych

Ograniczenia funkcjonalne i niesamodzielność:

wzrasta z wiekiem

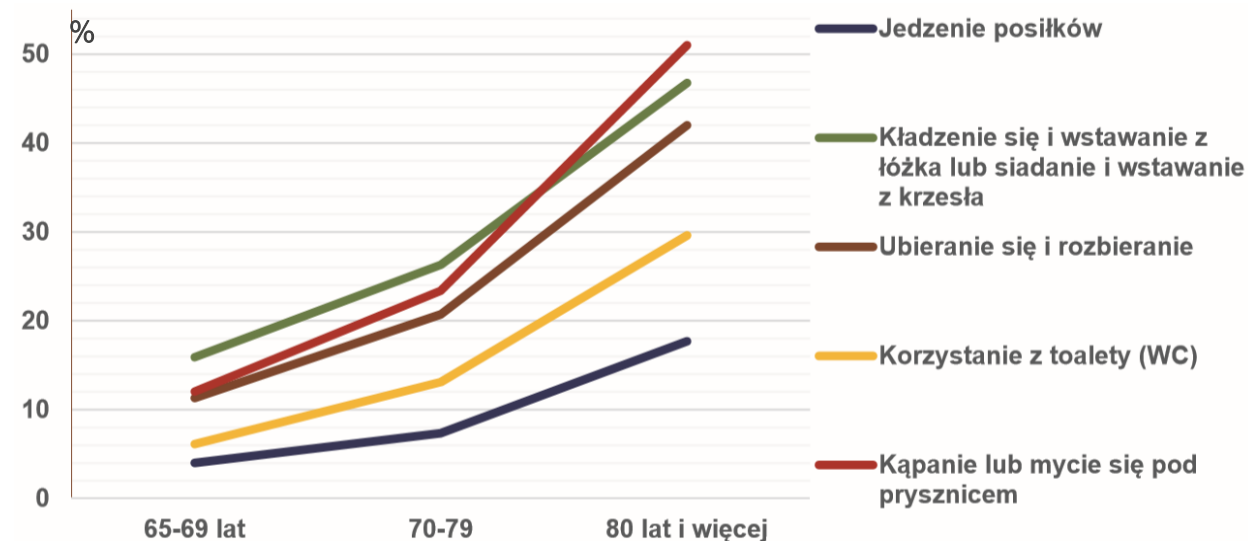
bardziej dotknięte są nimi kobiety niż mężczyźni

częściej mieszkańcy wsi niż miast

wiążą się z wyższymi potrzebami opiekuńczymi

- ❖ Ponad 55% Polaków w starszym wieku wymagających opieki miało **niezaspokojone potrzeby opiekuńcze** – częściej młodszy seniorzy niż starsi.

Częstość występowania trudności w samoobsłudze u osób starszych wg wieku

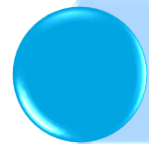
Źródło: Stan zdrowia ludności Polski 2014, GUS, Warszawa 2015, s. 71.

Polska na tle innych krajów

W 2017 r. Polska miała najniższą w OECD wartość **wskaźnika udziału osób w wieku 65+ objętych opieką długoterminową** – 0,9% (średnia w 25 krajach OECD wyniosła 10,8%, bez uwzględnienia opieki domowej).

W Polsce w 2017 r. **62,8%** osób (**61,2%** w 2019 r.) w wieku 65+ objętych opieką długoterminową korzystało ze **świadczeń domowych**.

Polska ma też jeden z najniższych w OECD **wskaźników liczby łóżek w opiece długoterminowej** – **11,9 na 1 tys. osób w wieku 65+** (ponad 4-krotnie mniej niż średnio w 33 krajach OECD).

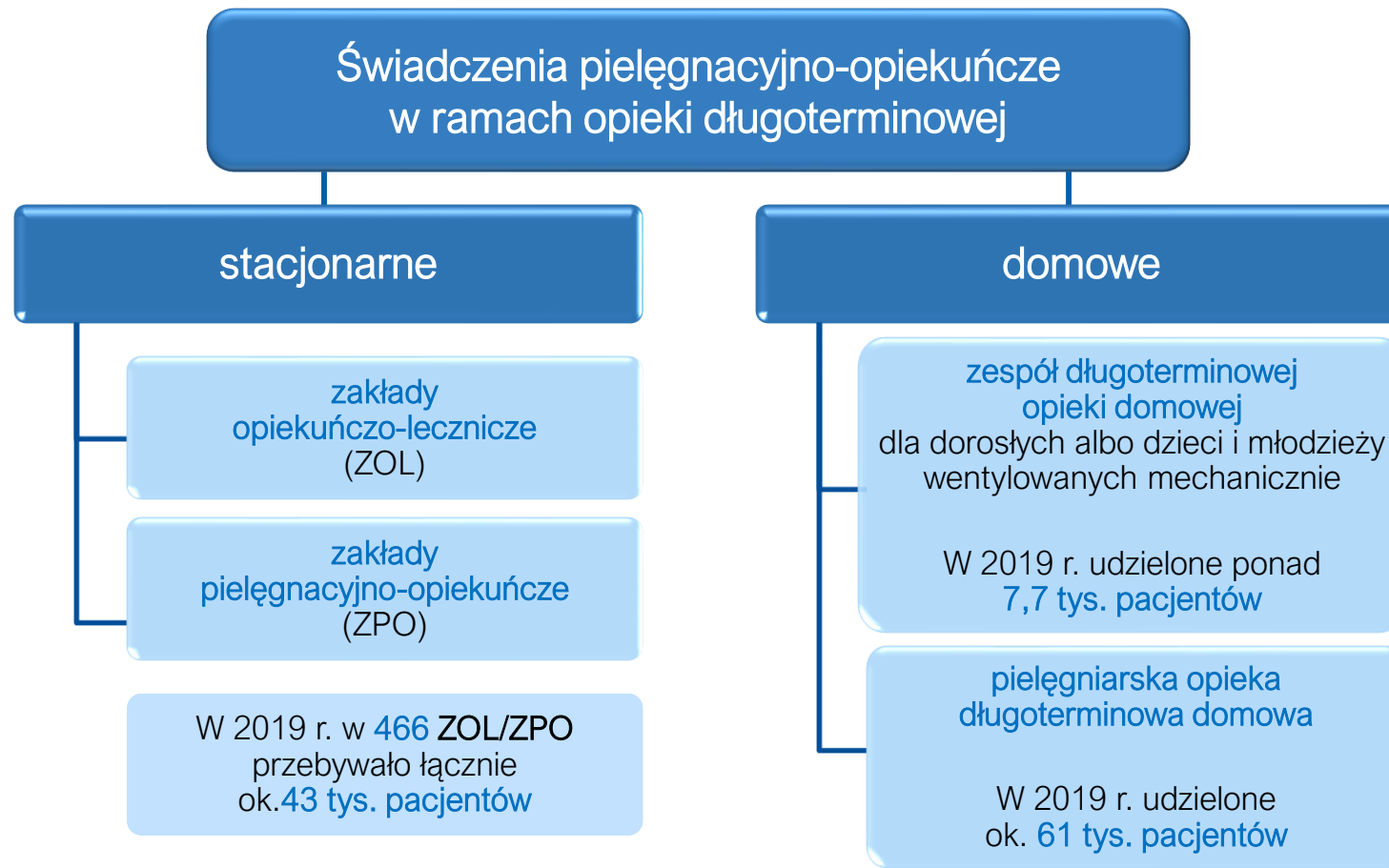

W Polsce w 2017 r. również **wydatki na opiekę długoterminową (zdrowotne i społeczne)** były jednymi z najniższych – **0,4% PKB**.

Raport OECD *Health at a Glance*, 2019 (dane za 2017 r.)

Świadczenia stacjonarne i domowe

Na podstawie: NFZ 2021 i MPZ 2020

<http://www.szpitalchelmza.pl/?panel=3&id=358>

<http://www.nzozsalus.pl/?pielegniarska-opieka-dlugoterminowa,32>

Realizacja świadczeń w 2020 r.

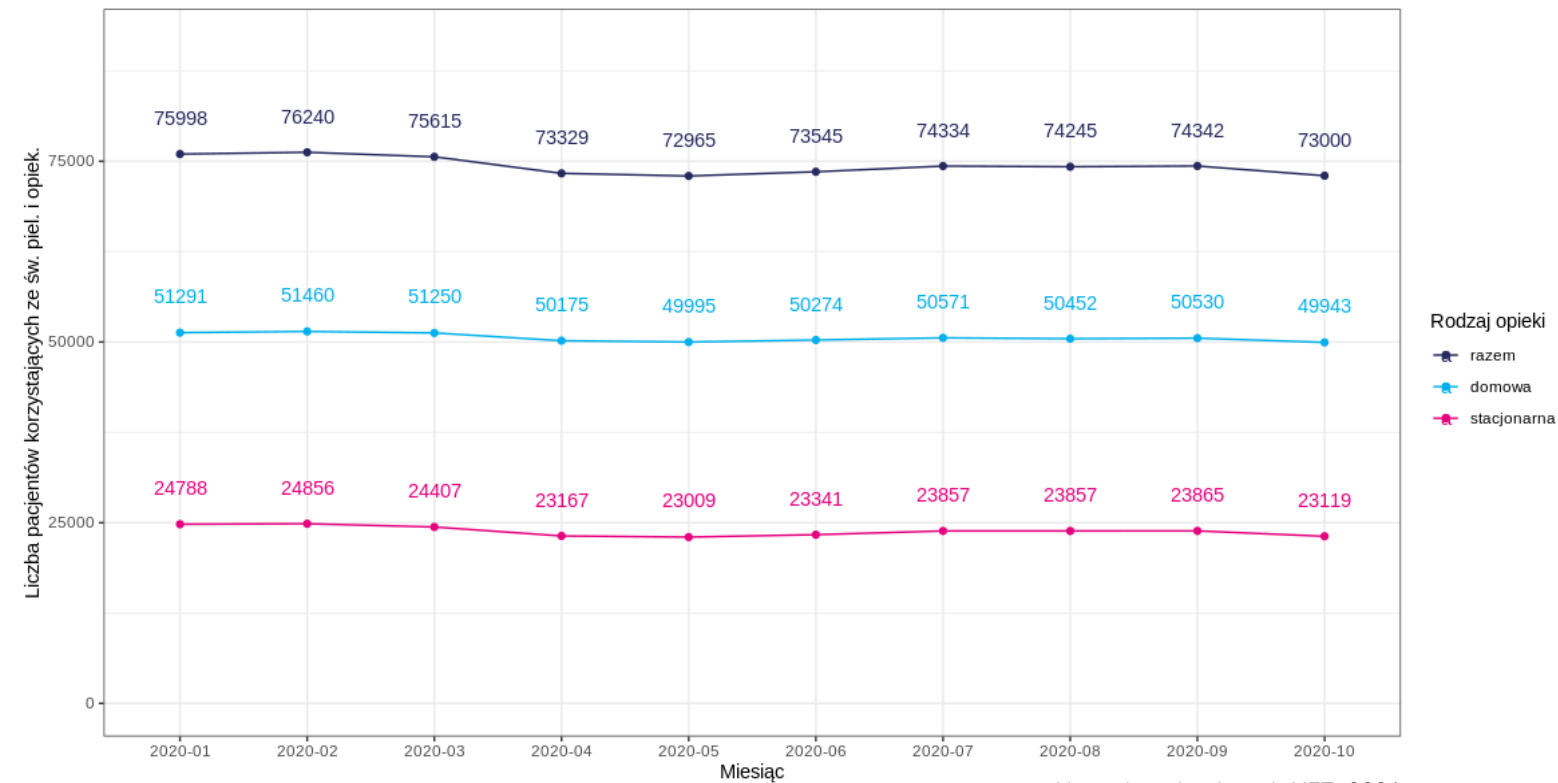
Liczba pacjentów opieki długoterminowej w I-III kwartale 2020 r.	
Opieka domowa	64,2 tys. osób
Opieka stacjonarna	37,8 tys. osób
Ogółem	101,2 tys. osób

Na podstawie: dane NFZ, 2021

https://images.pb.pl/filtered/edcdb63e-305e-45ae-ba6d-071085bfde27/2a230330-05c3-5493-8685-ebe6c50f62a5_w_830.jpg

Liczba pacjentów korzystających ze świadczeń opieki długoterminowej w I-III kwartale 2020 r.

Na podstawie: danych NFZ, 2021

Charakterystyka pacjentów

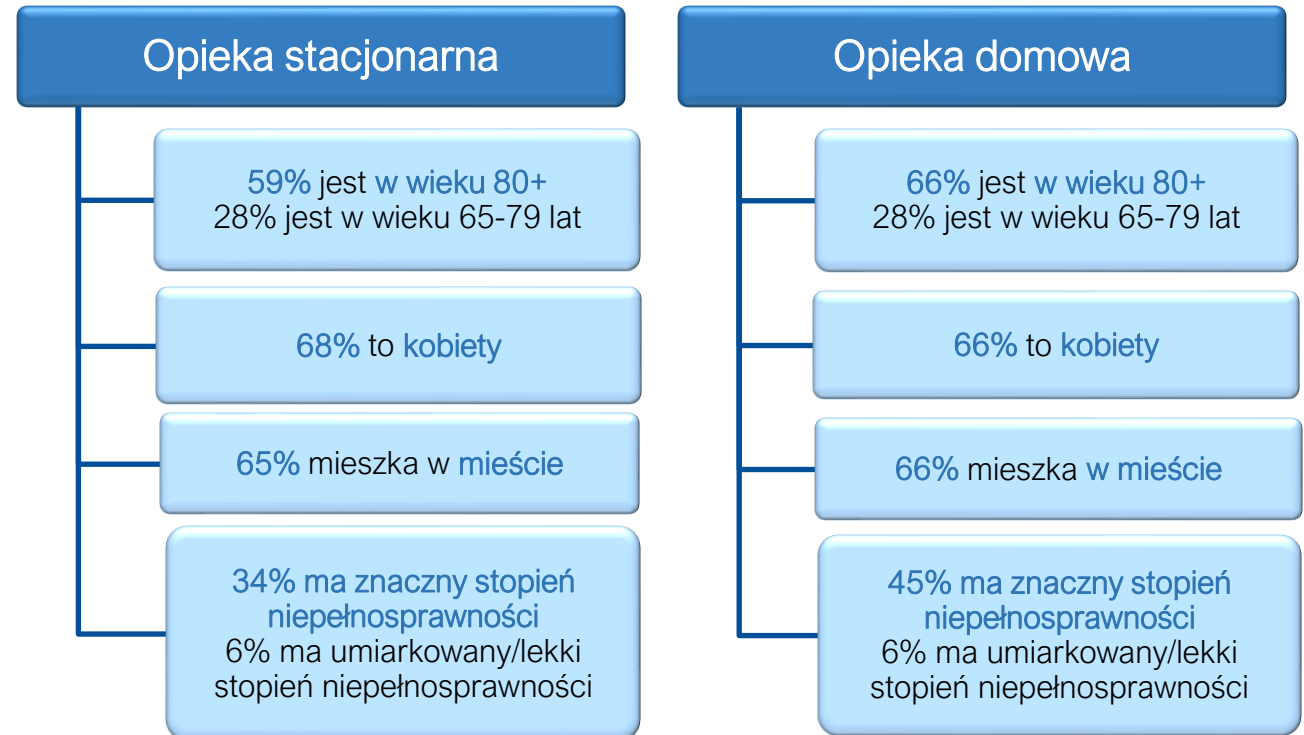

<http://promyk.siedlce.pl/images/opieka.jpg>

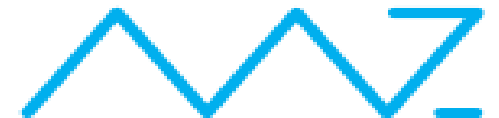

https://i.rynekseniora.pl/i/00/29/59/002959_980.jpg

Charakterystyka demograficzna pacjentów opieki długoterminowej 2019 r.

Na podstawie: MPZ 2020

Rozpoznania u pacjentów

Rozkład 10 najczęstszych rozpoznań z jakim trafiali pacjenci do ZOL/ZPO w 2019 r.

Podgrupa chorób	Liczba pacjentów	Udział pacjentów (%)
Udar	9 657	22,7
Pozostałe choroby	6 581	15,4
Choroba tętnic obwodowych	6 455	15,1
Choroba Alzheimera i inne choroby otępienne	5 894	13,8
Inne choroby sercowo-naczyniowe i układu krążenia	4 183	9,8
Inne choroby układu nerwowego	2 218	5,2
Inne przewlekłe choroby układu oddechowego	1 434	3,4
Inne zaburzenia układu mięśniowo-szkieletowego	809	1,9
Choroba niedokrwienności serca	709	1,7
Cukrzyca	694	1,6

Źródło: MPZ 2020

Rozkład 10 najczęstszych rozpoznań z jakim trafiali pacjenci do opieki długoterminowej domowej w 2019 r.

Podgrupa chorób	Liczba pacjentów	Udział pacjentów (%)
Choroba Alzheimera i inne choroby otępienne	10 419	15,2
Udar	9 939	14,5
Pozostałe choroby	8 575	12,5
Inne choroby sercowo-naczyniowe i układu krążenia	7 893	11,5
Inne przewlekłe choroby układu oddechowego	5 312	7,7
Inne choroby układu nerwowego	4 906	7,2
Inne zaburzenia układu mięśniowo-szkieletowego	3 019	4,4
Cukrzyca	2 830	4,1
Odleżyna	2 505	3,7
Choroba Parkinsona	2 321	3,4

Źródło: MPZ 2020

Wydatki publiczne na opiekę długoterminową

Wydatki na opiekę długoterminową w Polsce

Rok	2016	2017	2018	2019	2020 (plan)
Kwota [mln zł]	1 296	1 481	1 630	1 875	2 038
Zmiana [r/r]	–	+14,3%	+10,1%	+15,0%	+8,7%

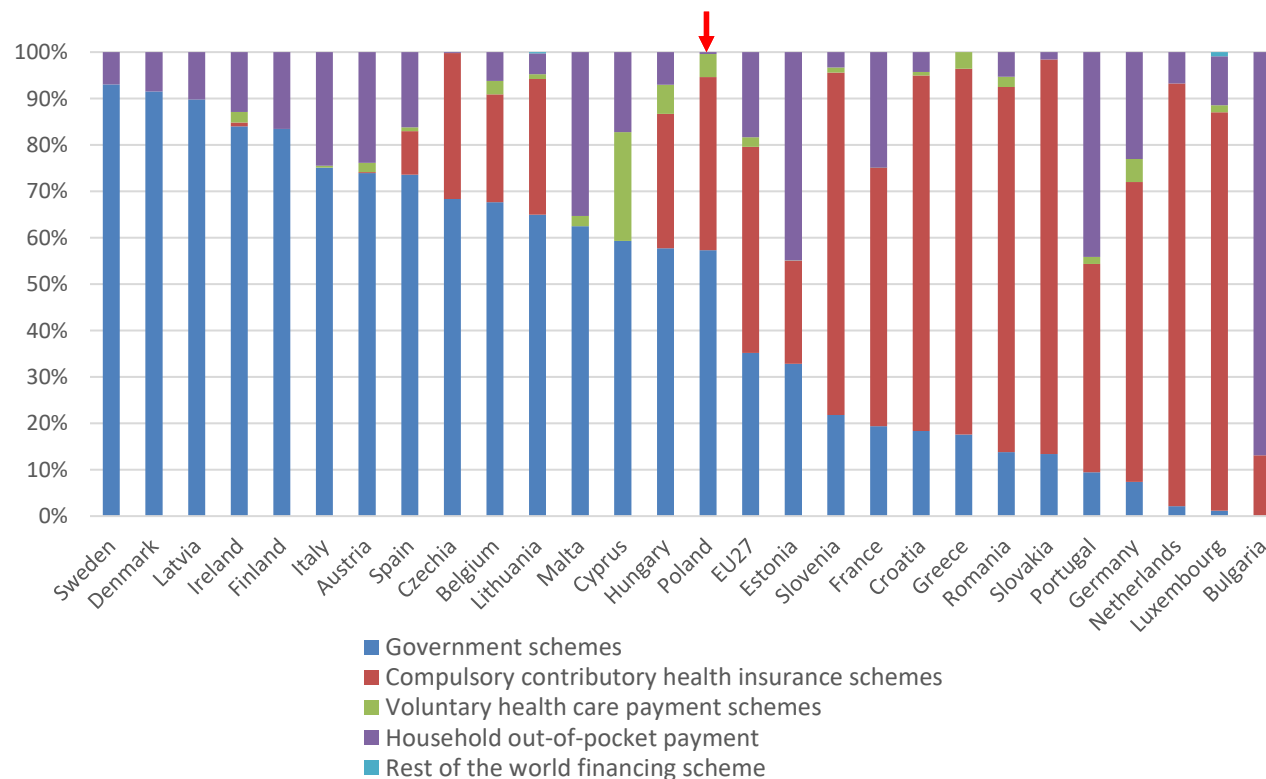
Źródło: MPZ 2020

Wzrost wydatków NFZ na opiekę długoterminową:

2020 r. – 2 038 mln zł (plan)
o 8,7% więcej niż w 2019 r.
o 25% więcej niż w 2018 r.

Źródło: MPZ 2020

Udział różnych źródeł finansowania zdrowotnej opieki długoterminowej w UE-27

Źródło: Eurostat, System of Health Accounts, 2018

Liczba i wartość świadczeń

Rok realizacji	Zakres świadczenia	Liczba pacjentów	Krotność rozliczonych świadczeń	Wartość rozliczonych świadczeń
2019	Świadczenia w pielęgniarstwie długoterminowej domowej	60 913	15 138 492	394 655 983 zł
	Świadczenia zespołu długoterminowej opieki domowej – dla dzieci wentylowanych mechanicznie	675	189 441	30 781 933 zł
	Świadczenia zespołu długoterminowej opieki domowej – dla pacjentów wentylowanych mechanicznie	7 029	1 555 639	215 794 055 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla dorosłych	40 774	7 905 849	800 941 542 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla dzieci i młodzieży	511	156 596	25 846 380 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla dzieci wentylowanych mechanicznie	44	10 704	5 654 172 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla pacjentów wentylowanych mechanicznie	1 374	146 145	60 879 256 zł
	Ogółem	111 320	25 102 866	1 534 553 322 zł
2020*	Świadczenia w pielęgniarstwie długoterminowej domowej	59 426	14 336 706	382 049 275 zł
	Świadczenia zespołu długoterminowej opieki domowej – dla dzieci wentylowanych mechanicznie	724	200 691	32 631 024 zł
	Świadczenia zespołu długoterminowej opieki domowej – dla pacjentów wentylowanych mechanicznie	7 455	1 725 529	234 745 580 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla dorosłych	39 380	7 491 540	905 124 177 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla dzieci i młodzieży	510	149 618	31 060 626 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla dzieci wentylowanych mechanicznie	46	10 115	5 386 598 zł
	Świadczenia w ZOL/ZPO dla pacjentów wentylowanych mechanicznie	1 384	141 720	58 941 435 zł
	Ogółem	108 925	24 055 919	1 649 938 716 zł

*dane cząstkowe za 2020 r. (pełne dane za 2020 r. będą dostępne w II kwartale 2021 r.)

Na podstawie: dane NFZ

Świadczeniodawcy i personel

Niemal 2 tys. świadczeniodawców
opieki długoterminowej (2019):

466 udzielających opieki stacjonarnej

1 614 udzielających opieki domowej

Źródło: MPZ 2020

https://certusvia.pl/wp-content/uploads/2017/11/CERTUCVIA_n1-1140x419.jpg

Liczba pracowników w opiece długoterminowej w ramach umów z NFZ w 2019 r.

Rodzaj opieki		Lekarze	Pielęgniarki	Fizjoterapeuci
Opieka domowa	Pielęgniarska opieka długoterminowa domowa	0	13 851	12
	Zespół długoterminowej opieki domowej	1 210	1 752	1 990
	Opieka domowa – suma	1 210	15 450	2 001
Opieka stacjonarna	ZOL/ZPO	3 132	10 008	3 205
SUMA		4 194	24 300	5 031

Źródło: MPZ 2020

Kadry w opiece długoterminowej

Rok 2019

ZOL

Kadra medyczna na 100 tys. ludności

fizjoterapeuta

2 399

lekarz

2 376

lekarz dentysta

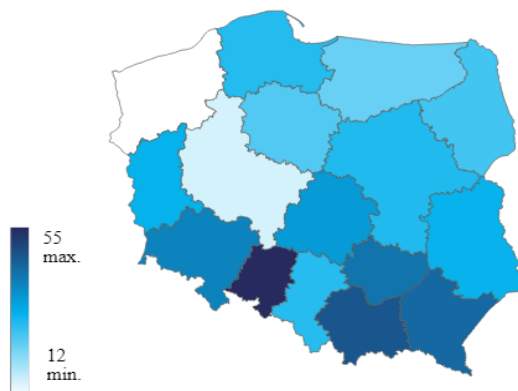
9

pielęgniarka

7 466

położna

87

Rok 2019

ZPO

Kadra medyczna na 100 tys. ludności

fizjoterapeuta

787

lekarz

819

lekarz dentysta

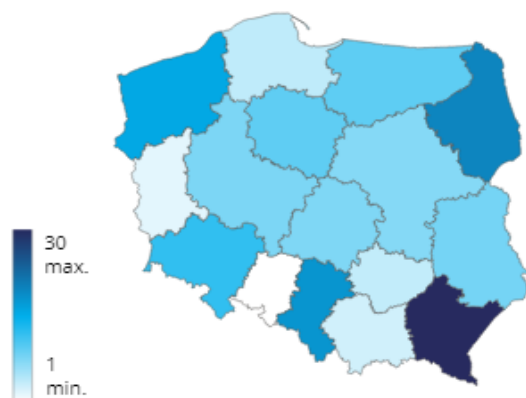
1

pielęgniarka

2 505

położna

33

W udzielaniu opieki długoterminowej uczestniczą przede wszystkim lekarze, pielęgniarki i fizjoterapeuci, a także opiekunowie medyczni.

W ciągu ostatnich lat obserwuje się stały wzrost liczby personelu medycznego udzielającego świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych.

Obserwuje się dostosowywanie się systemu opieki długoterminowej do rosnącej liczby osób starszych i niesamodzielnych oraz do zwiększających się potrzeb opiekuńczych.

Niemniej jednak, przy stałym pogłębianiu się procesu starzenia się polskiego społeczeństwa, liczba personelu medycznego opieki długoterminowej pozostaje nadal niesatysfakcjonująca.

Kolejki do opieki długoterminowej

Kolejki do zakładów opieki długoterminowej w podziale na rodzaj i kategorię medyczną w 2020 r.

Kolejka	Kategoria medyczna	Liczba oczekujących		Przeciętny czas oczekiwania		Liczba świadczeniodawców	
		Styczeń 2020	Luty 2020	Styczeń 2020	Luty 2020	Styczeń 2020	Luty 2020
Opieka domowa	Przypadek						
Pielęgniarska opieka długoterminowa domowa	pilny	697	1 339	92,9	106,5	84	160
	stabilny	2 205	4 005	87,8	84,5	244	427
Zespół długoterminowej opieki domowej dla dorosłych	pilny	0	1	0,0	0,0	0	1
	stabilny	29	44	4,3	4,0	7	12
Zespół długoterminowej opieki domowej dla dzieci	pilny	0	0	0,0	0,0	0	0
	stabilny	11	9	5,8	7,0	5	7
Opieka stacjonarna	Przypadek						
Zakład/oddział opiekuńczo-leczniczy dla dorosłych	pilny	722	945	94,9	152,1	54	81
	stabilny	3 962	7 729	141,0	293,5	123	203
Zakład/oddział opiekuńczo-leczniczy dla dzieci	pilny	0	0	0,0	0,0	0	0
	stabilny	5	6	11,2	7,5	2	2
Zakład/oddział pielęgnacyjno-opiekuńczy dla dorosłych	pilny	158	329	56,6	172,3	20	29
	stabilny	1 742	2 686	114	143,8	48	75
Zakład/oddział pielęgnacyjno-opiekuńczy dla dzieci	pilny	0	0	0,0	0,0	0	0
	stabilny	0	0	0,0	0,0	0	0

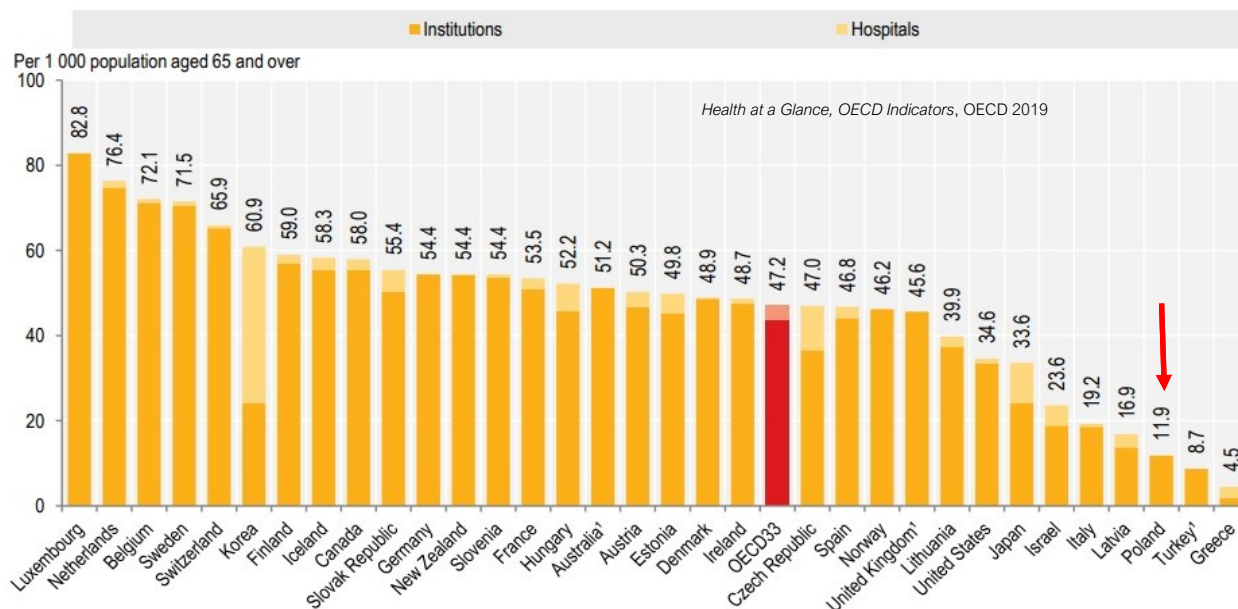
Na podstawie: Aplikacja kolejkowa, <https://basiw.mz.gov.pl/index.html#/visualization?id=3406>

Dostęp do opieki stacjonarnej

- ❖ **Wskaźnik liczby łóżek** opieki długoterminowej na 1 tys. osób w wieku 65 lat i więcej jest nadal w Polsce **jednym z najniższych wśród państw OECD** i niestety zmniejsza ze względu na przyrost liczby osób starszych.

Figure 11.26. Long-term care beds in facilities and hospitals, 2017 (or nearest year)

Report Health at a Glance, OECD, 2019

Deinstytucjonalizacja opieki długoterminowej w Polsce nie może na razie oznaczać likwidowania miejsc w opiece stacjonarnej na rzecz opieki środowiskowej

Rok	Wskaźnik liczby łóżek dla osób 65+*
2013	18,0
2015	12,3
2017	11,9

*Liczba łóżek na 1 000 osób w wieku co najmniej 65 lat

Dzienne Domy Opieki Medycznej (DDOM)

Standard DDOM i **53 ośrodki** wsparcia stworzone w ramach **PO WER** i dofinansowane z **EFS**.

Kolejne DDOM powstają ze środków **RPO** (ok. **80 ośrodków**).

Grupa docelowa – **osoby w wieku 65+**, których stan zdrowia nie pozwala na pozostawanie wyłącznie pod opieką **POZ** i **AOS**, ale nie wymaga też całodobowej opieki stacjonarnej.

Wsparcie obejmuje też przygotowanie rodziny i opiekunów pacjenta do kontynuacji opieki (**działania edukacyjne**).

Wyniki przeprowadzonej ewaluacji projektu potwierdziły **pozytywny odbiór** i **wykazaną efektywność** DDOM.

<https://static.pb.pl/filtered/55/167765,418130.jpg>

Dzienne Domy
Opieki Medycznej

<http://www.uniabracka.pl/uploads/images/Dzienne%20Domy%20Opieki%20Medycznej%20-%20logo%20wybrane.jpg>

DZIENNY DOM
OPIEKI MEDYCZNEJ

<https://polityka.zaczyn.org/wp-content/uploads/2016/02/ddom-logo.jpg>

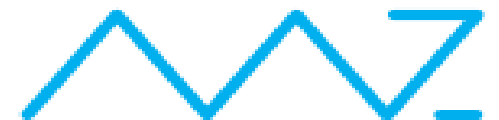

Program Modernizacji Podmiotów Lecznicznych

- Program **inwestycji w infrastrukturę** podmiotów leczniczych dla poprawy jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej.
- Jest przeznaczony dla podmiotów udzielających **szpitalnych świadczeń geriatrycznych** oraz **świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych**.
- Realizowany w ramach subfunduszu modernizacji podmiotów leczniczych Funduszu Medycznego.
- Działania mają obejmować **przekształcanie obecnych łóżek szpitalnych w miejsca opieki długoterminowej**, a w następnej poprzez **tworzenie nowych miejsc opieki**.
- Zakłada się zwiększenie bazy łóżek opieki długoterminowej o **15 tys. dodatkowych łóżek**.

https://zpm.wip.pl/appFiles/site_31/images/doc/SAFBOKWQnxTqR7y.jpeg

Rola telemedycyny i teleopieki

<https://cdn.synappsehealth.com/res-prod/img/blog/articles/telemedicine.png>

Wzrost popytu na opiekę zdrowotną w kontekście rosnących braków kadrowych wymaga **zwiększenia efektywności udzielania usług medycznych**.

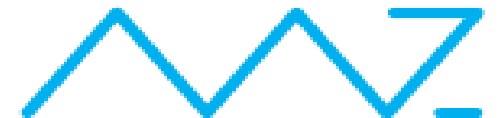
Innowacyjne formy medycyny i opieki medycznej mogą stanowić odpowiedź na te wyzwania.

Potencjał rozwiązań telemedycznych dostrzegają zarówno pacjenci (65%), jak i lekarze (80%), a ich znaczenie podkreśliły doświadczenia epidemii COVID-19.

Pozytywną opinię dotyczącą telemedycyny wykazują szczególnie osoby w wieku 60+ (niemal 70%), co wskazuje na **istotną rolę rozwiązań telemedycznych dla osób starszych**.

Rozwój telemedycyny może również pomóc w **wyrównaniu dostępu do usług medycznych** pacjentom na obszarach nieurbanizowanych i często często o niskim dochodzie, które są oddalone od ośrodków zdrowotnych.

Na podstawie: Raport *E-zdrowie oczami Polaków*, 2018

Usługi e-Zdrowia w opiece domowej

Od marca 2020 r. w związku z COVID-19 w ramach opieki długoterminowej domowej istnieje możliwość realizacji porad i wizyt z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych.

Świadczenia udzielane zdalnie: **e-wizyta**, **e-skierowanie** i **e-recepta** możliwe poprzez skorzystanie z tej strony: pacjent.gov.pl.

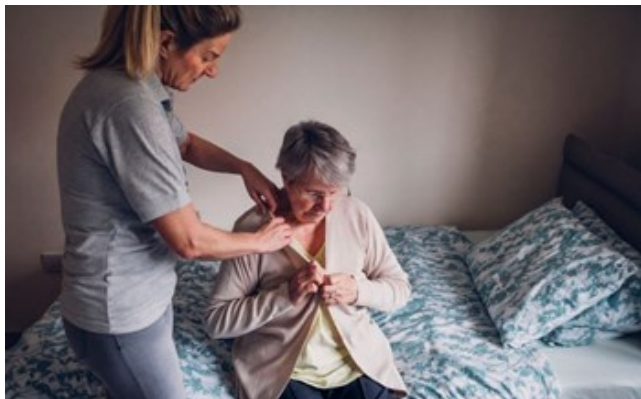
Internetowe Konto Pacjenta (IKP) – informacje online o przeszłym, aktualnym lub planowanym leczeniu pacjenta finansowanych w ramach NFZ.

Program **Domowej Opieki Medycznej** – zdalne monitorowanie stanu zdrowia pacjenta z COVID-19 za pomocą pulsoksymetru i aplikacji *PulsoCare*.

Inne planowane rozwiązania telemedyczne:
zdalny monitoring urządzeń wszczepialnych, eKTG, zdalny stetoskop

Skala opieki nieformalnej

https://consent.yahoo.com/collectConsent?sessionId=3_cc-session_0fef5c5c-f113-4ae0-891a-694e34b11ff9&lang=en-gb&inline=false

https://eurocarers.org/wp-content/uploads/2019/09/informal_carers_real.png

Udział osób niekorzystających z formalnych świadczeń opiekuńczych w Polsce jest wciąż najwyższy w UE.

Wyniki badań wskazują, że **80–93% osób starszych** w Polsce otrzymuje jakąś formę opieki nieformalnej.

Liczba opiekunów nieformalnych w Polsce szacowana jest na ok. **2 mln osób**.

Średni wiek opiekunów rodzinnych rośnie wraz z wiekiem podopiecznych i spadkiem ich sprawności funkcjonalnej.

Większość opiekunów rodzinnych to **kobiety w wieku 45–65 lat**, najczęściej córki opiekujące się rodzicami lub teściami.

Charakterystyka opiekunów

Feminizacja roli opiekuna nieformalnego: **67% opiekunów to kobiety.**

Wiek opiekunów: **70% to osoby w wieku 41-70 lat** (74,8% kobiet, 72,9% mężczyzn).

Najczęściej **opiekunowie rodzinni (83,1%):** **dzieci (50,8%),** inni członkowie rodziny (16%) lub małżonek (13,4%).

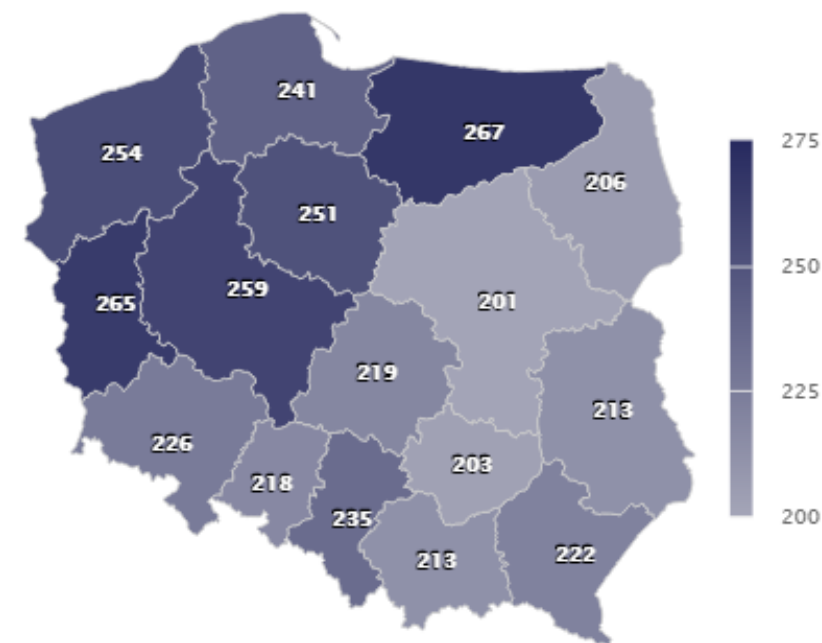
W 48,9% przypadków opiekun zamieszkuje z **osobą, którą się opiekuje.**
Wspólne zamieszkiwanie jest najczęstsze w przypadku opieki nad **znacznie niesprawnym seniorem (44,7%).**

Źródło: Obserwatorium Integracji Społecznej: *Pogłębione studium usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych. Środowiskowa opieka formalna i nieformalna* (2017)

Prognozuje się, że w **2050 r. na 1 osobę zależną w stopniu znacznym będzie przypadać 5 osób zdrowych** (w 2015 r. proporcja wynosiła 1:11).

Źródło: Bank Światowy, 2015. *Stan obecny i przyszłość opieki długoterminowej w starzejącej się Polsce* (2015)

Rozkład współczynnika pielęgnacyjnego w poszczególnych województwach w 2019 r.

Źródło: Opracowanie DAIS na podstawie danych z GUS

Prognoza zapotrzebowania na opiekę

Warianty prognostyczne:

1

W przypadku **utrzymania obecnej liczby miejsc**, do 2030 r. **udział osób w wieku 65+** korzystających z opieki długoterminowej **zmaleje o 19%**.

2

W przypadku **utrzymania obecnego udziału** osób korzystających ze świadczeń opieki długoterminowej, **liczba pacjentów do 2030 r. wzrośnie o 22%**.

3

W przypadku **zwiększenia udziału osób w wieku 65+** korzystających z opieki długoterminowej **do 2%**, **liczba pacjentów do 2030 r. wzrośnie o 73%**.

Źródło: MPZ 2020

https://e5kmaqzbcgt9.exactdn.com/wp-content/uploads/ltc_care_retire.jpg?strip=all&lossy=1&ssl=1

Strategia deinstytucjonalizacji opieki zdrowotnej dla osób starszych

Rozwój zasobów kadrowych

podniesienie
kompetencji
opiekunów medycznych

Rozwój form opieki dziennej

stworzenie sieci DDOM
i Dziennych Centrów
Wsparcia Pamięci

Rozwój form opieki domowej

włączenie opiekunów
medycznych do
opieki domowej

Rozwój innowacyjnych form opieki

rozpowszechnienie
telemedycyny
w ramach świadczeń
opiekuńczych

Wsparcie opiekunów nieformalnych

szkolenia i wsparcie
psychologiczne
dla opiekunów
nieformalnych

Koordinacja opieki środowiskowej

stworzenie
kompleksowej bazy
informacji online

OBSZARY STRATEGICZNE

Dziękuję za uwagę

Kontakt:
j.skora@mz.gov.pl
(22) 53 00 273

